

prebavilih prikaže, ni blato več tako ostrorobato in je svetlozeleno.

Zdrave gosenice so pri obili in zdravi krmi 4. ali 5. dan poslednje dôle jako čedne in tako lične, da jih je veselje viditi. Večidel so po hrbtu nekako živo pisane, druge pa popolnoma bele kakor mleko. V 12 do 24 urah, predno se zapredejo, se pa jako spremené; koža dobí nekako vmazano barvo, in ker se zeló iztrebujejo, pa ne žró več toliko, postanejo nekoliko manjše. Ravno, predno se zapredejo, je zadnje njih blato veliko svetlejše, in mehko in brez vseh prejšnjih brazdec. Ravno tako iztrebi gosenica, predno se zaprede, tudi obilo svetlega soka iz sebe.

Če je takrat, kadar se črviči zapredujejo, v hramu 18 do 20 stopinj gorkote, so gosenice veliko bolj žive, kakor pri nižji toploti. Pri hladnem vremenu se mora potem, ko so posteljišča očedena bila, in dobro prezračena, gorkota na 18 stopinj povzdigniti. Da bi se pa hram še bolj razgrel, se nam ne zdí dobro. Tukaj svetovamo godne gosenice, ako se jim ne ljubi okrog laziti, v zapredališča preložiti. To je prav lahko in hitro delo, ker se gosenice brž primejo z nožicami. Godne gosenice se razun barve tudi po tem poznajo, da se, ko se iz mesta na mesto z lese pobirajo, ne upirajo; še požrešne in za zapredenje ne pripravljene pa se prav čvrsto lés držé in se ne dajo lahko z njih pobrati.

Najgorša priprava za zapredališče so in ostanejo Davril-ove utice, ktere ob enem za lese gosenicam med rejo služijo. Lahko se reče, da ostanejo koristne, če se le kolikor toliko skrbno ž njimi ravna, 20 do 30 let, in pri vsem tem so tudi bolji kup, kakor druge enake priprave. Kdor nima Davril-ovih zapredališč, naj obloží lese ob stranéh z ogeršično slamo, bičjem, brezovimi šibinami, oblanci ali pa z navadno slamo, zavitim papirjem itd. in gosenice se mu bodo tudi zapredle.

Gosenica 3 dni potrebuje, da kokon (mešiček) popolnoma zaprede. Potem preide še nekoliko dni, predno se v pužo (Puppe) spremeni in strdi — od začetka je mehka kakor sirovo maslo. — S tega naj si svilorejci nauk posnamejo, da tisti mešički (kokoni), ki se za plemo odberó, se ne smejo sém ter tjè premetavati, ampak se morajo polahkoma na odločeni kraj polagati. Pri hudem potresu štrka puža naglo gori in doli v mešičku, in to ji je škodljivo.

Pametno dela oni svilorejci, ki mešičke še le 6. dan po zapreji poslednje gosenice iz zapredališča pobere.

Res prav čudno je, kako naglo se živeči mešički segrejejo, če se jih obilo na kup nameče. Napolni ž njimi, na priliko, kako navadno cajno (košaro), in sezi čez kake pol ure v njo, in čutil boš, da so se že precej segreli. In ravno ta gorkota je črvičem jako neprijetna, štrkajo po mešičku sém ter tjè, in ni čuda, da iz zdravih gosenic potem pokvečeni metulji prilezejo. Zato se morajo mešički, ki so se že iz zapredališča pobrali, plitvo, le kake tri prste na debelo, razgrniti.

Kdor hoče žive mešičke dalje poslati, naj ravna tako-le: Košare s trdnim pokrovom so za tako poslanstvo najboljše. Dene se jim na dno slame za kaka dva prsta na debelo, na njo mešičkov, skor ravno tako na debelo, potem zopet ena lega slame, na njo zopet mešički, dokler ni košara do vrha polna. Predno se kokoni v košaro naložé, se morajo slaběji odbrati, ker bi jih utegnili drugi potreti in razmečkati.

Slama vmes obvaruje, da se kokoni ne segrejejo, brez nje jih ni varno nikamor pošiljati.

Obrtnijske stvari.

0 postavi,

ktera brani pravico trgovskih mark.

(Govor dr. Tomanov v državnem zboru. *)

Ker sedanja postava še trgovskih mark domačih obrtnikov dostojno ne varuje, kako moremo skrbeti pred za ptuje kakor za domače? Gospôda moja! Kdor fužinarstvo avstrijsko, vzlasti štajarsko, koroško in kranjsko pozná, kako je nekdanj cvetelo in dandanašnji konec jemlje, mora pač resno vprašati: od kod to? in kako naj bi se pomagalo, da se otmè, kar je še oteti mogoče?

Vzroki so dvojni: eni taki, za ktere vlada nič ne more, drugi pa taki, ki so odvisni od upljiva vladinega.

Vlada ne more za to, da je fužinarstvo v ptujih deželah, kakor v Belgii, na Švedskem, Angležkem in Pruskem na viši stopnji.

Vlada pa more za to, da premalo spodpada napredek in premalo skrbi za nauk v tem obrtnijstvu, — da manjka kapitala in ga je težko dobiti, — da srebrni denar nima vrednosti, zdaj poskakuje, zdaj pada, — da Avstrija nima primernih kupčijskih pogodb, zlasti z laško deželo, kamor je nekdanj toliko naše železnine šlo, — da se je južna železnica prodala in se zljajše vvaževanje ptuje železnine, — visok davek in malo varstva domá in na ptujem. Samo o poslednjih dveh vzrokih hočem nekoliko več govoriti.

Gospôda moja! Železninarstvo je bilo nekdanj surovemu (brutto) davku podvrženo, zdaj pa je čistemu (netto steuer). Bridko je bilo za fužinarstvo, od vseh strani stiskano, da se je najviši znesek s 5 odstotki, ki ga je vlada kot davek od čistega zneska zahtevala, v pravi dohodkini davek premenil, kar je storilo, da je zdaj ta davek tudi vsem prikladam podvržen. Bridko je bilo za fužinarstvo, da se je davek svobodne rudosledbe za odvrnitev poljske zaprtije vpeljal, pri kateri naredbi se zgodi, da po tem pravični z nepravičnim kaznen trpi. Kaj pa se je na Pruskem zgodilo, ko je bil pri nas ta davek vpeljan? Davek za železnino je nehal, in tako je lahko mogoče, da se prusko, belgiško in švedsko železo pri nas cenejše dobí kot domače, če tudi mora visok col plačevati.

Da marke štajarskih fužinarjev ne v našem cesarstvu ne zunaj na ptujem ne vživajo dostojnega varstva, tožili so Štajarci. Pa ravno tako morejo tožiti tudi Korošci in Kranjci. Marke naših domačih fužinarjev ponarejajo ptujci, da, ker je naše železo obrajtano, svoje blagó z našimi markami lože spečajo. S takim ponarejanjem mark pa se še domačemu blagu velika škoda godí, ker ptuji trgovci take sodčke, tružice, bančice ali lodrice narejati dajo, kakoršne so pri nas na Kranjskem navadne, potem jih za tri četrti napolnijo s svojim slabejim blagom, na vrh pa denejo naše boljše železnine: žebeljev, píł, kos itd., na vse to pritisnejo marko kakega našega fužinarja, in tako sleparijo kupca.

*) Trgovske marke so posebna znamenja, ki jih vtiskujejo fabrikantje, fužinarji in drugi obrtniki na svoje blago, da se tako razločuje od vsacega drugega. Ker pa je sleparstvo dandanes zeló navadno, da si celó nič ali maloznani fabrikantje, fužinarji itd. natiskujejo na svoje blago znamenja (marke) dobroznanih in čislanih fabrik ali fužin, je ministerstvo državnemu zboru izročilo postavo, ktero naj pa tudi ptujim trgovcem varuje njih marke. Ker pa še domači obrtniki niso varni goljufnega ponarejanja svojih mark, je med drugimi tudi dr. Toman se potegoval pred vsem za varstvo mark domačih obrtnikov; al žalibog! brez vspeha.

Al te sleparije še ni konec! Celó ptuje ladije zahajajo po morji v Trst in Benetke s ptujo železnino, pa odzunej tako opravljeno, kakor da bi bila naša, in ker je blago z mašinami delano, pa ne kovano kakor naše, ga lahko cenejše prodajajo, in tako se velika škoda godi domačim.

Po vsem tem, gospôda moja, ni varno osnovati postave, ktera ptujim obrtnikom varuje njih marke v našem cesarstvu, ker ptuje dežele ne spoštujejo mark naših domačih obrtnikov tako, kakor bi imele spoštovane biti.

Ozir po svetu.

Pisma iz Srbije o Srbii.

(Konec.)

Mesto Kragujevac je, kakor srbska mesta in sela sploh, precej razprostrano; na velikem prostoru stoji kakih 1200 hiš. Hiše pa ne stojijo v redu po šegi evropskih mest, ampak vse križem so raztresene po lepih, z velikimi plankami ograjenih vrtih. Kakor sem že rekel, se ograje vlečejo po vsej srbski zemlji, kroz polje, hoste, sela in mesta; razložek je samo ta, da so po kmetih ograje iz klad narejene, ki so klada vrh klade naložene; po mestih so planke in te stojijo po koncu, druga poleg druge. Hiše v Kragujevcu so večidel lesene, lepo pobeljene in z žlebato opeko krite. Nekoliko je pa tudi prav lepih zidanih hiš. V Kragujevcu ni še nobene cerkve; zdaj jo bojo zidali; dozdej imamo samo neko hišo, kjer se opravlja božja služba. Zraven cerkve visijo v nekem, golobjaku podobnem lesenem poslopji trije mali zvonovi. Pri tem hramu božjem je mala hišica, v kateri in pri kateri je druga leta bila národna skupščina. Kroz sred mesta teče mala in plitva voda Lepenica, ktera pa je lansko poletje in tudi v jeseni grozno narastla, polja in mesta zalila in grozno škodo naredila. Na levi strani Lepenice so gradovi, v katerih je knez Miloš prebival; zdaj so prazni; pred gradovi je lep, širok prostor, pa večidel mehak od globokega blata. Veči del mesta stoji na levi obali Lepenice. Tukaj je dolg trg, na obeh stranéh pa so v lepem redu lesene, z opeko krite štacune. Po nekterih je videti lepo blago, tudi krinolina je že do sem prispela, videli smo to robo francoske kulture tudi v teh štacunah. Na sredi trga je velik sv. križ. Unkraj Lepenice ste dve kosarni z veliko orožno fabriko, kjer se lijejo topovi, krogle, delajo puške, bajoneti, vojni vozovi in druge vojne priprave. V tej fabriki dela kakih 300 vojakov, 200 jetnikov topčiderskih, in mnogo civilnih ljudi raznih dežel, posebno naših severnih bratov Čehov je dosti v tej fabriki. Opravitelstvo vzdržava na svoje stroške kakih 200 malih srbskih fantičev, da se v tej fabriki raznih umetnosti in rokodelstev učijo. V Kragujevcu je načelništvo okrožno in srezko, tudi je tukaj okrožna sodba, in druga nadležatelstva, jedna gimnazija in male šole za moške in ženske otroke. Tukaj je izvan stoječe vojske tudi krog sredotočne narodne vojske. Tudi čitavnico imamo tukaj. Meščanje živijo večidel od trgovine in rokodelstva. Rokodelci so tukaj vsake baže, samo usnarjev po Srbii nisem še videl; pa Srbinu jih tudi ni treba; on zakolje kako žival, pa odere kožo, in evo, opanke! Ulice v Kragujevcu in veliki trg imajo lep in dober kamniti tlak. Mesto ima več lepih prostorov, kateri bojo kdaj gotovo mesto lepšali, tako lepi veliki prostor pri Lepenici pred knezovimi gradovi, — lep in velik prostor na sedanjem živinskem trgu, kamor že zdaj les in kamnje vozijo za prihodnjo cerkev, ktere pobožni Kragujevčani že težko pričakujejo. Okoli tega velikega prostora so že zdaj lepe hiše. Na levi strani tega trga teče majhen poto-

ček v Lepenico. Reka Lepenica in omenjeni potok pa nista čista, ker se vse v nju meče; tako se jima pa tudi odtod zavera, in ob povodnji potop mestu naklanja, ktero je že mnogo škodo in nevarnosti pretrpelo.

V Kragujevcu je vsako soboto tržen dan in duhana, čebule, česna, paprike dobiš ob sobotih tukaj na cente, tako tudi vina, rakije, drv in živali vsake baže; perutnine, goveje in ščetinaste. Navada je tukaj, da vse, kar je za hišo treba, le možki kupujejo. Ženske podnevi ne vidiš nikjer, tudi ponoči ne gre nobena nikamor brez moža. Gospod gré na trg, pa kupi mesa, jajc, kokoš in drugih potrebnih reči, pa jih tira sam domú. Sploh se ženske redko vidijo izvan praznikov, kadar grejo v cerkev.

Kragujevčani sploh, možki in ženske, se po lepi narodni šegi nosijo. Navadno spijo na lepo pogrnenih trdih tleh. Postelj in miz le redko vidiš tudi pri gospodi. Ženske, tudi gospé, nosijo domá coklje, pa imajo lepe nogovice, ki si jih same spletajo. Na čast Srbkinjam moram povedati, da se tako lepe nogovice nikjer ne dobijo, kakor jih one pletó; tudi tako lepega platna ne, kakor ga one tkajo. Čudno je, da za to lepo in umetno blago srbskega naroda nihče ne vé, ampak narod sam. Možki, tudi gospodje, imajo obleko iz domačega sukna in platna. Činovnici (uradniki) imajo svojo uniformo, pa se raji v narodni obleki kažejo. Kakor sem rekel, tudi krinolina ni tukaj po štacunah bela vrana več. Ženske so tedaj preskrbljene z evropsko kulturo; al za možke se še ni skrbelo; ne vidiš niti visokega klobuka niti modernega fraka, pa tudi ni gotovo, da na svojo narodnost ponosni Kragujevčan bi se ne smejal, ako bi videl te inostranske prikazni. Da, še tesne hlače se mu nikakor ne dopadajo; tem širje so, tem lepše so. Na glavi mu je narodna kučma in fes čez vse.

Kragujevčani so premožni, skoraj sploh bogati. Proletarijata (beračunov) ni, tatvine tudi ne. Da pridejo dunajski ali tatje družih krajev sem, kmali bi obogateli, ker Kragujevčani svoje blago skoraj nič ali pa prav slabo, samo na videz, zapirajo; poštenje tukaj velja.

Ravno ko to pišem, dojde mi povelje od vojnega ministerstva, da moram iti po vsem okrožji, ki je sila veliko, preiskavat fante in možke za stoječo in narodno vojsko (armado). Predno bo moj dopis v beli Ljubljani, sem že dalječ v notranjski deželi okoli Čačka in Karanovca, blizu Smedereve in Beligrada, ali Bog ve kje.

Kakih 50—60 dni mislim, da se bom zdaj po deželi klatil. Kar bom našel in videl, hočem vam povedati, ako vam je drago. Srčno pozdravljam vse Slovence. Z Bogom! Dr. Janez Podliščekov.

Zabavno berilo.

Ženski strah.

Neki pisatelj piše: „Jez sem videl ženske, ktere so se bale peljati se na vozu, češ, da bi mogel konj uiti; jez sem videl ženske, ktere so se bale stopiti v čoln, češ, da bi se utegnil prevrniti; jez sem videl ženske, ktere se niso upale čez travnik iti, bojé se, da bi ne bilo preveč rôsno; al nikdar nisem ne ene videl, ktera bi se bila bala — „možiti se!“

Pisarski vék.

Kratkočasno je sedaj na sveti:
Vse je pisano pozim', poleti.